

Соціальна політика

<https://doi.org/10.36818/1562-0905-2023-2-8>

УДК 338.24.01:314.7

JEL E20

У. В. Іванюк

Соціально-демографічний аспект формування потенціалу резилентності соціально-економічної системи України

Розкрито сутність соціально-демографічного виміру формування потенціалу та його місце у структурі резилентності соціально-економічної системи України. Обґрунтовано доцільність обліку офіційно зареєстрованих безробітних, які виїхали за межі країни. Охарактеризовано витрати населення, які в умовах шоків і криз загалом знижуються, що також є чинником зниження потенціалу резилентності соціально-економічної системи країни. Запропоновано використання грошових заощаджень населення як одного з індикаторів формування потенціалу резилентності соціально-економічної системи впродовж шокового періоду. Адже вони можуть забезпечити страхову захищеність фізичних осіб на випадок непередбачених подій і сприяють підвищенню життєвого рівня населення. Наголошено на потребі в активізації потенціалу українського економічно активного населення, яке не повною мірою виконує функцію механізму реагування та мінімізації наслідків потрясінь для національної економіки.

Ключові слова: стійкість системи, резилентність соціально-економічної системи, соціально-демографічний вимір, потенціал соціально-економічної резилентності.

Постановка проблеми. Безперервне регулювання та ефективне управління соціально-демографічними процесами в суспільстві підвищує потенціал резилентності соціально-економічної системи країни в умовах настання глобального шоку чи загрози. Водночас головний суспільний інтерес полягає в дотриманні безпеки кожної особистості, забезпеченні добробуту (процвітання), стабільності інститутів, що гарантують демократію, безпеку та стійкий розвиток суспільства. Незбалансованість соціально-демографічних характеристик формування потенціалу резилентності соціально-економічної системи України до шоків і загроз, яка виявлялася в незбалансованій соціально-демографічній структурі суспільства, була вагомим чинником дестабілізації кон'юнктури на ринку праці, посилення нерівності населення за доходами, продукування обмеження економічного розвитку, посилення депресивності окремих територій унаслідок переважання там населення пенсійного віку та міграції молодого населення (як внутрішньої, так і зовнішньої). У широкому сенсі зазначене знижувало ефективність людського та соціального капіталу держави, а також слугувало додатковим дестабілізаційним фактором, який знижував швидкість і темпи виходу з криз.

Аналіз останніх досліджень. Окреслена тематика перебуває у фокусі наукових досліджень представників економічної науки. Зокрема, вагомий внесок у дослідження формування потенціалу резилентності соціально-економічної системи зроблено в працях таких зарубіжних і вітчизняних дослідників, як Л. Брігульо, Г. Кордіна, Н. Фарруджа, С. Велла, А. Бойко, М. Мельник, Д. Михайлов, О. Мульска, І. Лещух, Я. Петренко. Незважаючи на проведені економічні дослідження, деякі концептуальні основи формування потенціалу резилентності соціально-економічної системи потребують уточнення, зокрема її соціально-демографічна складова.

Коли йдеться про соціально-демографічні аспекти потенціалу резилентності національної економіки, варто згадати праці групи дослідників Австралійського національного університету під керівництвом Л. Брігульо [1]. Вивчаючи механізми реагування та мінімізації наслідків потрясінь і шоків для національної

© У. В. Іванюк, 2023.

економіки, автори наголошують на важливості гнучкості та багатопрофільності економічно активного населення як інструменту шокового поглинання. Дослідники зазначають, що шоківі впливи, які зачіпають той чи інший сектор економічної діяльності, можуть «придушуватися» за рахунок перенаправлення ресурсів в інший сектор, що користується вищим попитом.

Метою статті є обґрунтування теоретико-концептуальних засад формування потенціалу резилентності соціально-економічної системи України крізь призму соціально-демографічного виміру.

Основні результати дослідження. Внутрішнє переміщення населення, яке розпочалося із початком повномасштабної війни у 2022 р., спровокувало для вітчизняної соціальної системи значно глибший шок, ніж внутрішнє переміщення населення 2014 р. Утім, регулювання вимушеної міграції у 2022 р. відбулося на більш високому рівні, чому сприяв набутий з 2014 р. управлінський досвід, правові напрацювання (дія Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб»), можливості використання порталу «Дія» для надання послуг ВПО тощо. В умовах часової та просторової невизначеності війни вироблення політики обґрунтованого та ефективного державного управління в Україні щодо ВПО має стати одним із чинників посилення соціальної резилентності країни.

Окрім внутрішнього переміщення населення, резилентність соціально-демографічної системи України в умовах шоку 2013-2014 рр. послаблювалася

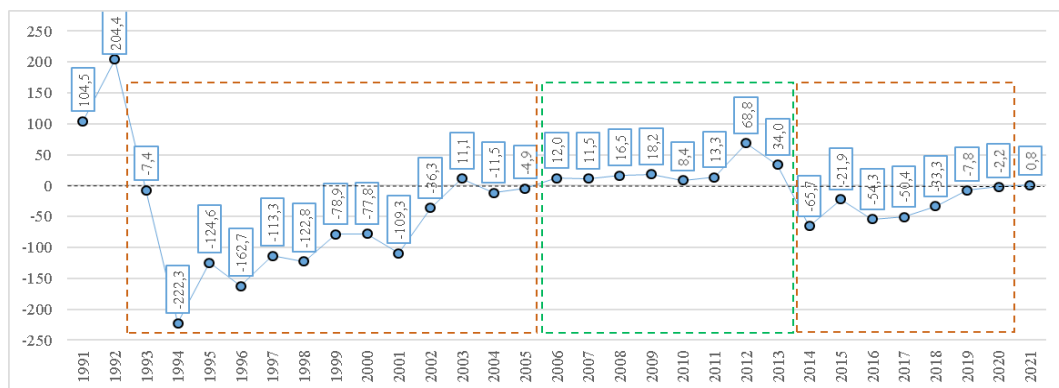

Рис. 1. Чиста міграція населення України у 1991-2021 рр., тис. осіб

- кількість емігрантів перевищує кількість іммігрантів; міграційне сальдо – від’ємне
- кількість іммігрантів перевищує кількість емігрантів; міграційне сальдо – додатне

Джерело: побудовано автором за даними [2].

і зовнішньою міграцією населення. На відміну від шоку фінансово-економічної кризи 2008-2009 рр., коли міграційне сальдо в Україні було додатним, кількість населення, яке емігрувало з країни в умовах війни на Донбасі 2014 р., перевищило кількість іммігрантів на 65,7 тис. осіб (рис. 1). Цей показник був наймасштабнішим з 2001 р.

Упродовж першого місяця повномасштабної війни росії проти України, розпочатої у 2022 р., за межі країни, за різними оцінками, виїхало 3,2-3,8 млн осіб.

За даними Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, на грудень 2022 р. з України виїхало понад 14,5 млн українців. З них 11,7 млн осіб вїхали до країн Євросоюзу, 7,7 млн осіб зареєстровані в Європі як отримувачі тимчасового захисту. В Україні зареєстровано 4,7 млн внутрішньо переміщених

осіб. Через російське вторгнення та виїзд громадян за кордон чисельність населення України могла скоротитись до 33,5 млн осіб. Цікаво, що до країни-агресора в перший місяць війни виїхало приблизно 8,3% усіх емігрантів, а на початок червня – 23,2%; до Білорусі – відповідно 0,5 і 0,2% переміщених українців. Оскільки інтенсивність бойових дій зберігається, чисельність населення, яке може покинути Україну, ймовірно, зростатиме. Однак прогнози дослідників щодо кількості українських громадян, які можуть повернутися на Батьківщину після закінчення війни, суттєво різняться.

Результати опитування [3] досить оптимістичні щодо повернення в Україну – соціологи вважають, що планують повертатися додому після війни $\approx 50\%$ тих, хто виїхав. Зниження чисельності населення, яке спостерігається в Україні з 2010 р. та значно посилюється в умовах шоку повномасштабної війни, є суттєвою загрозою зниження резилентності соціально-економічної України. Адже населення разом з природними умовами й ресурсами та способом виробництва матеріальних благ – це основа матеріального життя суспільства. Фактично воно є як творцем, так і споживачем матеріальних благ і тим самим зумовлює розвиток насамперед тих галузей, які орієнтуються у своєму розміщенні на споживача.

У контексті зазначеного вище чинником послаблення соціальної резилентності України в умовах шоку війни 2022 р. є відсутність обліку тих офіційно зареєстрованих безробітних, які виїхали за межі країни. Маючи офіційний статус безробітного в Україні та отримуючи відповідні виплати з безробіття з державного бюджету, вони фактично формують споживчий попит за межами нашої країни [4]. Водночас знижується резилентність вітчизняної економічної системи, оскільки в Україні створюється надлишкова пропозиція товарів і послуг.

Міграційні ризики, які пов'язані зі змінами пропозиції робочої сили, призводять до виникнення окремих економічних ефектів залежно від конкретних структурних характеристик, зокрема умов ринку праці та кредитування, а також якісних ознак міграції [5].

Важливою умовою забезпечення резилентності національної економіки в контексті соціального розвитку, як справедливо зазначає А. Бойко, є посилення соціальної згуртованості населення [6]. Фактично шоки та кризи, які мали місце в Україні до повномасштабної війни 2022 р., не сприяли зростанню соціальної згуртованості суспільства. Як зазначається у звіті [7], у 2019-2020 рр. лише 10% населення регулярно залучалося до діяльності громадянського суспільства, а можливості для участі громадськості в ухваленні рішень на місцевому рівні були вкрай обмежені. Це стосувалося насамперед південного сходу, де спостерігався низький рівень довіри населення до влади.

Натомість в умовах повномасштабної війни 2022 р. рівень соціальної згуртованості в Україні значно зріс, активізувався волонтерський рух. Вважаємо, це стало вагомим чинником посилення соціальної та гуманітарної резилентності [8] в умовах часової та просторової невизначеності війни, що також стало драйвером формування потенціалу резилентності соціально-економічної системи країни.

Упродовж 2006-2018 рр. наша держава характеризувалася найвищим з-поміж держав-сусідів рівнем економічної активності населення (рис. 2). В Україні частка економічно активного населення з вищою освітою у 2015 р. становила 74% загальної кількості населення працездатного віку з вищою освітою, що відповідало середньому показнику 27 країн-учасниць ЄС (76%).

Утім, рівень оплати праці зайнятого населення в нашій державі суттєво відрізнявся від аналогічного показника в країнах-членах ЄС, зокрема в країнах-сусідах. Наприклад, якщо у 2018 р. розмір середньомісячної заробітної плати в Україні становив ≈ 300 євро, то в Румунії – 950 євро, в Угорщині – майже 1000 євро, а в Польщі – 1100 євро [10].

Отже, українське економічно активне населення, володіючи значним потенціалом щодо формування стійкого та резилентного економічного зростання

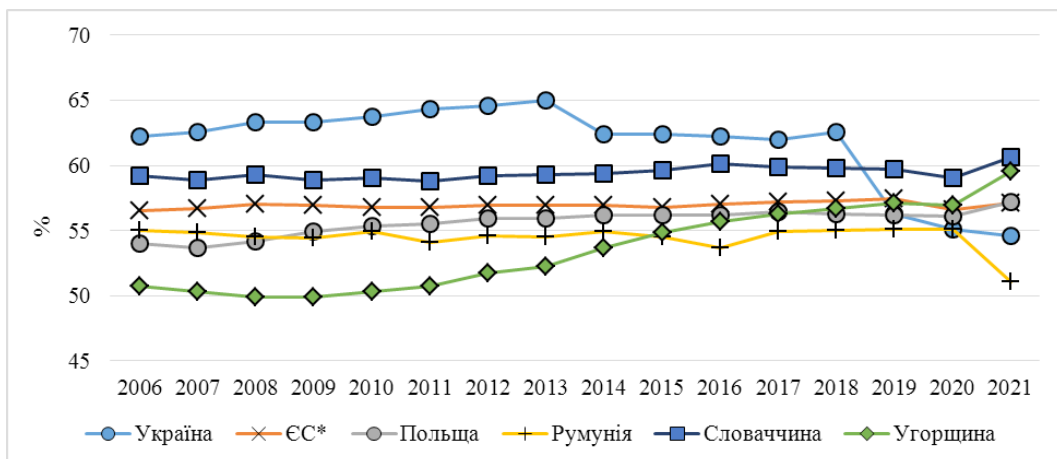

Рис. 2. Динаміка рівня економічної активності населення України та держав-сусідів, % до загальної кількості населення віком 15 років і старше

Примітка: * – середнє значення 27 країн-учасниць.

Джерело: побудовано автором за даними [2; 8; 9].

держави та будучи мобільним у контексті перенаправлення діяльності в сектори, що користуються вищим попитом в умовах шоків, поки що не повною мірою виконує функцію механізму реагування та мінімізації наслідків потрясінь і шоків для національної економіки. Найбільше цьому перешкоджають високий рівень тінізації економіки загалом та ринку праці зокрема, поширеність неформальної зайнятості, низький рівень оплати праці та соціального захисту, що в підсумку слугують чинниками зниження мотивації зайнятого населення.

Результатом зниження резилентності соціально-економічної системи внаслідок настання шоків є зниження макроекономічної стабільності національної економіки. Посилюючись часовою невизначеністю, це супроводжується і процесом зниження зайнятості населення (рис. 3), а відтак і рівня його доходів і витрат.

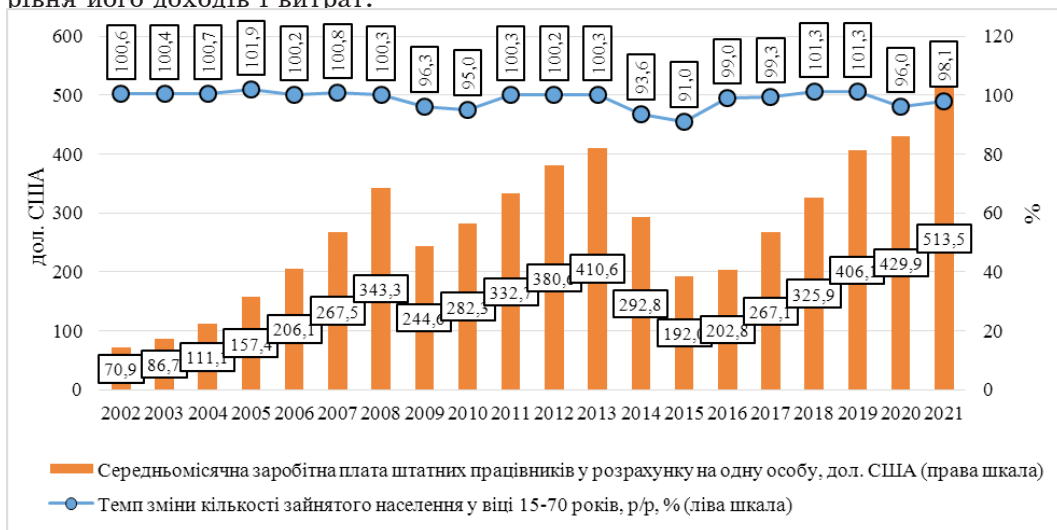

Рис. 3. Темп зміни кількості зайнятого населення у віці 15-70 років (р / р, %) та динаміка середньомісячної зарплатної плати штатних працівників у розрахунку на одну особу (дол. США) у 2002-2021 рр.

Джерело: побудовано автором за даними [9].

Підвищення рівня безробіття зумовлювало зростання кількості звернень громадян до центрів зайнятості в регіонах, створюючи додаткове навантаження на місцеві бюджети та додатково послаблюючи в такий спосіб опірність соціальної системи країни до шоків і загроз.

Чутливими до зниження макроекономічної стійкості в кризових умовах виявилися доходи від власності, соціальні трансферти, прибутки та змішаний дохід населення України. За розрахунками, у кризовому 2009 р. сукупні доходи населення країни (у доларовому еквіваленті) знизилися на 28,6% порівняно з 2008 р., а у 2015 р. порівняно з 2014 р. – на 36,4% (рис. 4).

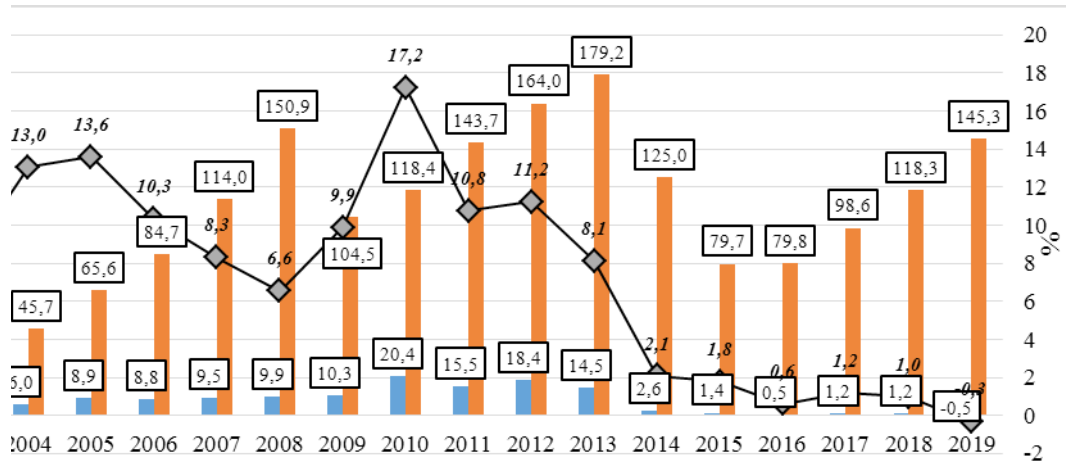

Рис. 4. Динаміка витрат та заощаджень населення України у 2002-2019 рр.

Джерело: побудовано автором за даними [9].

З іншого боку, окреслені процеси в короткостроковій перспективі стали драйверами стримувального впливу на потенціал резилентності соціально-економічної системи країни загалом, адже в умовах зниження рівня доходів населення знижується споживчий потенціал, а відтак і ділова активність і валові обороти національної економіки. Крім того, рівень доходів населення, зокрема заробітної плати, є драйвером фінансово-інвестиційної резилентності держави. Адже частина доходів населення у вигляді заощаджень приватних осіб трансформується в інвестиції через механізм фінансового ринку.

Але в умовах шоків і криз витрати населення загалом знижуються, що також є і чинником, і результатом зниження потенціалу резилентності соціально-економічної системи країни (рис. 4).

Важливим індикатором формування потенціалу резилентності соціально-економічної системи України в період шоків є грошові заощадження населення. Вони забезпечують страхову захищеність фізичних осіб на випадок непередбачених подій і сприяють підвищенню життєвого рівня населення [11], а відтак і поповнюють систему соціальних драйверів резилентності соціально-економічної системи країни. Досвід низки країн з економіками, що розвиваються, свідчить про те, що заощадження здатні сприяти подоланню бідності, що своєю чергою є драйвером збільшення опірності соціально-економічної системи держави до нових шоків і загроз. Проте з рис. 4 видно, що у дошоковому періоді для населення характерним є зниження частки заощаджень у загальному обсязі доходів. Натомість в умовах настання шокової події фізичні особи схильні до збільшення заощаджень. У постшоковому періоді населення знову знижує частку заощаджень у власних доходах. Натомість рівень заробітної плати в дошоковому періоді має тенденцію до зростання, тоді як в умовах настання шоку він знижується. Нестача фінансових ресурсів в економіці в кризові періоди

зумовлює, серед іншого, зростання ставок за депозитами фізичних осіб, а це спричинює підвищення вартості кредитних ресурсів для бізнесу. У постшоковому періоді, коли в населення знову з'являється ресурс, розмір ставок за депозитами фізичних осіб знижується (рис. 5).

Рис. 5. Динаміка українського індексу ставок за депозитами фізичних осіб у доларах США (% річних, середнє значення за рік) та розміру середньомісячної заробітної плати (дол. США)

Джерело: побудовано автором за даними [12].

Порівняння фінансової поведінки населення в умовах криз 2008-2009 рр. та 2013-2014 рр. дозволило виявити певні відмінності в ній:

- у шоковому 2009 р. населення вдалося до скорочення своїх витрат порівняно з 2008 р. та зуміло все ж дещо наростити заощадження. А в постшоковому 2010 р., коли витрати зросли в 1,1 раза проти попереднього року, заощадження населення зросли удвічі щодо 2009 р.;
- суспільно-політичні події 2013-2014 рр. зумовили скорочення витрат населення в постшоковому періоді у 2,2 раза (у 2016 р. щодо 2013 р.). Натомість обсяг заощаджень знизився у 2016 р. порівняно з дошовим 2012 р. у 37,4 раза. Отже, обсяг витрат і заощаджень населення у 2014-2015 рр. був значно нижчим, ніж у період фінансово-економічної кризи 2008-2009 р. Це дозволяє констатувати нижчу резилентність соціальної системи України в умовах шоку війни 2014 р.;
- якщо упродовж 2006-2012 рр. значення українського індексу ставок за депозитами фізичних осіб слабо корелювало з розміром середньомісячної заробітної плати, то у 2013-2022 рр. між зазначеними показниками був тісний обернений зв'язок. Це також вказує на вагомий вплив резилентності соціальних драйверів на резилентність банківської та соціально-економічної системи України загалом.

Висновки. Соціально-демографічна резилентність країни не є статичним явищем. Вона може посилюватися чи послаблюватися залежно від особливостей перебігу того чи іншого шоку. Можна констатувати, що в умовах криз і загроз, з якими стикалася наша держава упродовж останніх 15 років, найбільше потенціал резилентності соціально-економічної системи України послаблювали такі його соціально-демографічні характеристики:

- незбалансована соціально-демографічна структура суспільства (скорочення народжуваності в шоковому та постшоковому періодах, зростання міграції працездатного населення, «старіння» населення тощо);
- наявність перманентних проблем у сфері суспільної безпеки, спричинених, з одного боку, низькою ефективністю функціонування органів влади, а з другого, – недовірою населення до влади;

- високий рівень зовнішньої та внутрішньої (зокрема в умовах війни) міграції населення;
- незначна частка заощаджень населення та бізнесу в їхніх сукупних доходах. Заощадження населення та бізнесу, які є внутрішнім інвестиційним потенціалом держави, не використовуються повною мірою в економіці країни, оскільки значна частина їх зберігається у формі неорганізованих готівкових заощаджень, які не потрапляють до фінансових інститутів;
- тінізація економіки загалом і ринку праці зокрема, поширеність неформальної зайнятості, низький рівень оплати праці та соціального захисту.

Натомість потенціалом посилення резилентності України в соціально-демографічному контексті характеризувалися проактивна позиція влади різних рівнів у питаннях ВПО, зростання соціальної згуртованості населення, громадянської активності та волонтерського руху.

Список використаних джерел

1. Briguglio L., Cordina G., Farrugia N., Vella S. Conceptualising and measuring economic resilience. *Pacific Islands Regional Integration and Governance*, 2005. Pp. 26-49. DOI: <https://doi.org/10.22459/PIRG.11.2005.03>
2. DataBank. World Development Indicators. *World Bank Group*: Website. 2022. URL: <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators>
3. Михайлов Д. Скільки українців, які поїхали з країни через війну, планують повертатися – опитування. *Суспільне. Новини*: сайт. 2022. URL: <https://suspilne.media/386273-skilki-ukrainciv-aki-poihali-z-kraini-cerez-vijnu-planuut-povertatisa-dodomu-opituvanna>
4. Мельник М. І., Лещук І. В. Вплив збройної агресії Росії на ендогенний потенціал регіонів України. *Економіка України*. 2022. № 9. С. 21-44. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.09.021>
5. Мульска О. Міграційні ризики та загрози стабільного розвитку національної економіки як стратегічні об'єкти політики регулювання. *Економічний аналіз*: зб. наук. пр. 2021. Т. 31. № 2. С. 34-43. DOI: <http://dx.doi.org/10.35774/econa2021.02.034>
6. Бойко А. Забезпечення стійкості національної економіки. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2017. № 4. С. 16-27.
7. Булек М., Луцевич О. *Стійка Україна. Захист суспільства від російської агресії*. Лондон: Королівський інститут міжнародних відносин, 2020. URL: <https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/2020-10/2020-09-17-resilient-ukraine-boulegue-lutsevych-ukainian.pdf>
8. Activity rates by sex, age and citizenship (%). Data Browser. *Eurostat*: Website. 2022. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/LFSA_ARGAN_custom_4620142/default/table?lang=en
9. *Державна служба статистики України*: сайт. 2022. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>
10. Structure of earnings survey: monthly earnings. *Eurostat*: Website. 2022. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/earn_ses_monthly/default/table?lang=en
11. Петренко Я. Неорганізовані нагромаджені заощадження в механізмі трансформації заощаджень в інвестиції. *Економіка України*. 2010. № 1. С. 54-59.
12. Статистика фінансового сектору. *Національний банк України*: сайт. 2022. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial>

References

1. Briguglio, L., Cordina, G., Farrugia, N., & Vella, S. (2005). Conceptualising and measuring economic resilience. In *Pacific Islands Regional Integration and Governance*, 26-49. DOI: <https://doi.org/10.22459/PIRG.11.2005.03>
2. DataBank: World Development Indicators (2022). *World Bank Group*: Website. Retrieved from <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators>
3. Mykhaylov, D. (2022). Skil'ky ukraintsiv, yaki poikhaly z krayiny cherez viynu, planuyut' povertatsyia – opytuvannya [How many Ukrainians who left the country because of the war plan to return – survey]. *Suspil'ne News*: Website. Retrieved from <https://suspilne.media/386273-skilki-ukrainciv-aki-poihali-z-kraini-cerez-vijnu-planuut-povertatisa-dodomu-opituvanna> [in Ukrainian].
4. Melnyk, M. I., & Leshchuk, I. V. (2022). Vplyv zbroynoyi ahresiyi Rosiyi na endohennyi potentsial rehioniv Ukrainy [Influence of Russian Federation's armed aggression on the endogenous potential of the regions of Ukraine]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, 9, 21-44. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.09.021> [in Ukrainian].
5. Mulska, O. (2021). Migrantsyjni ryzyky ta zahrozy stabil'noho rozvytku natsional'noyi ekonomiky yak stratehichni ob'yekty polityky rehulyuvannya [Migration risks and threats to the stable development of the national economy as strategic objects of regulatory policy]. In *Ekonomichnyy analiz [Economic analysis]*: Vol. 31(2) (pp. 34-43). DOI: <http://dx.doi.org/10.35774/econa2021.02.034> [in Ukrainian].

6. Boyko, A. (2017). Zabezpechennya stiykosti natsional'noyi ekonomiky [Ensuring the stability of the national economy]. *Zovnishnya torhivlya: ekonomika, finansy, pravo – Foreign trade: economy, finance, law*, 4, 16-27. [in Ukrainian].
7. Bulek, M., & Lutsevych, O. (2020). *Stiyka Ukrayina. Zakhyst suspil'stva vid rosiys'koyi ahresiyi [Resistant Ukraine. Protection of society from Russian aggression]*. London: Royal Institute of International Affairs. Retrieved from <https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/2020-10/2020-09-17-resilient-ukraine-bouleugue-lutsevych-ukainian.pdf> [in Ukrainian].
8. Activity rates by sex, age and citizenship (%). Data Browser (2022). *Eurostat*: Website. Retrieved from https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/LFSA_ARGAN_custom_4620142/default/table?lang=en
9. *State Statistics Service of Ukraine*: Website (2022). Retrieved from <https://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
10. Structure of earnings survey: monthly earnings (2022). *Eurostat*: Website. Retrieved from https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/earn_mes_monthly/default/table?lang=en
11. Petrenko, Ya. (2010). Neorhanizovani nahromadzhenni zaoshchadzhennya v mekhanizmi transformatsiyi zaoshchadzen' v investytsiyi [Unorganized accumulated savings in the mechanism of transformation of savings into investments]. *Ekonomika Ukrayiny – Economy of Ukraine*, 1, 54-59. [in Ukrainian].
12. Statystyka finansovoho sektoru [Statistics of the financial sector] (2022). *National Bank of Ukraine*: Website. Retrieved from <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial> [in Ukrainian].

Ivanyuk U. V. The socio-demographic aspect of the development of the resilience capacity of the socio-economic system in Ukraine.

The course and consequences of any shock is uncertain in both space and time. However, the emergence of threats and risks affects all spheres of life of a society in one way or another. At the same time, the socio-demographic sphere is a driver of the resilience capacity of the country's socio-economic system, and, on the other hand, its qualitative characteristics are the result of the resilience of this system. Continuous regulation and efficient management of socio-demographic processes in society increase the resilience capacity of the country's socio-economic system in the face of a global shock or threat. Meanwhile, the main public interest is to ensure the safety of each individual and well-being and stability of institutions that guarantee democracy, security, and sustainable development of society. An important indicator of the resilience capacity of Ukraine's socio-economic system in shocks is the population's savings. They provide insurance coverage for individuals in case of unforeseen events and contribute to the improvement of living standards. At the same time, rising income and wealth inequality, especially in times of crisis, weakens social resilience by reducing social cohesion in the long run. The socio-demographic resilience of a country can be strengthened or weakened depending on the specifics of a particular shock. The study argues that in the context of crises and threats faced by our country in recent years, the following socio-demographic characteristics weakened the resilience capacity of the socio-economic system of Ukraine the most: unbalanced socio-demographic structure of the society; high level of external and internal migration; a low share of household and business savings in their total income; the illegalization of the economy in general and the labor market in particular; the prevalence of informal employment, low wages and social protection. Today, in the context of the temporal and spatial uncertainty of a full-scale war, it is necessary to continue research on socio-demographic resilience as a strategy, the original cause of the return of people from abroad to Ukraine, and a deterrent to migration from Ukraine in the future. It is a key driver for building the resilience capacity of the country's socio-economic system and strengthening the proactive position of authorities at various levels on IDP issues, increasing social cohesion, civic engagement, and volunteerism.

Keywords: resilience of a system, resilience of a socio-economic system, socio-demographic dimension, capacity of socio-economic resilience.

Іванюк Уляна Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту організацій Національного університету «Львівська політехніка», старший науковий співробітник відділу просторового розвитку ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України» (e-mail: ivaniuk.ulana@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8845-9120>).

Ivanyuk Ulyana Volodymyrivna – Ph.D. (Econ.), Associate Professor of the Department of management of organizations of the Lviv Polytechnic National University, Senior Researcher of the Department of spatial development of the Dolishniy Institute of Regional Research of NAS of Ukraine.

Надійшло 28.03.2023 р.